

La muralla perimètrica de la ciutat romana d'Empúries

Municipi:
l'Escala

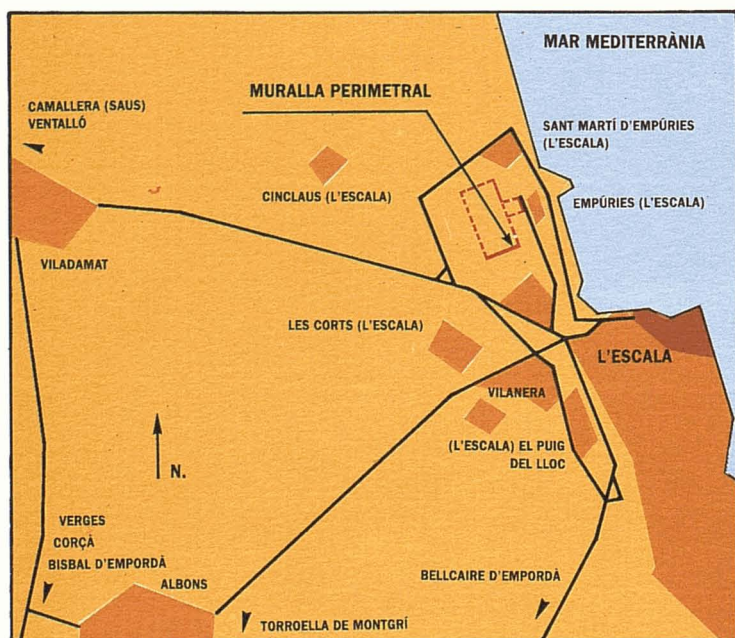
Comarca:
L'Alt Empordà

Cronologia:
darreries del segle II a.C.

Aquest element defensiu i definidor de l'àrea sagrada de la ciutat, bastit durant l'època fundacional, es troba prou ben conservat com per poder resseguir-ne el perímetre, d'uns 2.000 m, sense massa dificultats, si bé només és apreciable i monumental en el llenç del sector meridional de la ciutat, de planta rectangular i d'uns 300 m de llargada i en un recorregut, prou llarg, al costat oriental del recinte.

És, precisament, aquest sector sud de la muralla un dels principals focus d'atenció del jaciment emporità, pel seu bon estat de conservació i per la bellesa del conjunt, un dels més ben conservats i espectaculars de Catalunya. És aquí on podem analitzar amb cura la tècnica constructiva i les característiques d'aquesta fortificació que, cal dir-ho, presenta un seguit de curioses peculiaritats i planteja alguns problemes que, a hores d'ara, encara no han estat solucionats adequadament.

En efecte, tal com el veiem, el parament constructiu és mixt en el sector de migdia, *opus siliceum* o poligonal i *opus caementicium*, alçat sobre un sòcol que s'eleva uns 2 m per sobre el nivell del sòl actual que coincideix, en molts llocs, amb la roca natural. Aquest sòcol fou fabricat a base de blocs poligonals de mides variables, de vegades de 0,50 m de llargària per 0,30/0,35 m d'amplada, i alguns altres, de mides menors, ben tallats i perfectament encaixats els uns amb els altres, formant filades recetes, en total quatre de superposades, i mostrant, sovint, una mena d'encoixinat visible a la part central dels blocs aconseguit del desbast dels costats. Hom féu servir la pedra del subsòl, una calcària de to grisós, d'una certa qualitat. Pel damunt, la fortificació continua en una obra de formigó fet a base de

calç, sorra, aigua i pedres menudes, enormement consistent, sòlid i de qualitat. La fàbrica de l'*opus caementicium* fou feta a l'interior d'un encofrat de fusta que ha quedat marcat a la part de fora de la muralla on també s'aprecia, justament en el punt d'unió del sòcol de carreus amb el formigó, un seguit de perforacions protegides amb petits blocs de pedra que correspondrien als posts perpendiculars que servien per sostenir les bastides de l'obra i els taulons que delimitaven l'encofrat. A l'interior, i per filades, hom hi abocava la morterada donant-li la forma desitjada. En aquesta ocasió, el formigó no és massís sinó que deixa un notable espai interior i acaba, per dalt, amb una mena de volta de canó, amb les cares superior i exterior planes. La part de dalt de la muralla, d'uns cinc metres d'alçada, és totalment plana amb uns encaixos perpendiculars que s'ha suposat que tenen relació amb uns grans blocs rectangulars de formi-

gó idèntics als fets servir en bastir la muralla i que foren trobats als seus peus com si haguessin caigut de dalt. Encara és un problema no resolt saber com funcionava en aquest punt l'emmurallament.

Per dins, la muralla, que té una amplada total d'uns 3 m, està formada per un doble paredat de blocs de pedra a la part inferior i de *caementicium* a la superior. Tot l'espai que queda entre el mur de dins i el de fora és ocupat per un farcit premsat i atapeït de terra i pedruscall, segons una tècnica comuna utilitzada a bastament.

Al bell mig de la muralla meridional s'obre una de les portes principals de la ciutat que comunica amb el *kardo maximus*, l'eix sud/nord, el carrer principal d'Empúries, porticat, i que menava directament al fòrum i al temple que el presidia. Té quasi 3 m de llum i queda coberta per una volta de mig punt feta de formigó. El sòl, magníficament empedrat amb blocs de calcà-

ria, mostra la marca de les pollegueres i els senyals de les rodes dels carros. Al costat oriental, en un dels carreus propers al brancal de la porta, en aquest punt formant fins a cinc filades d'altura, hi ha esculpit un símbol fàl·lic que era considerat a l'antiguitat posseïdor de facultats apòtropses i dispensador de força i prosperitat. Més enllà, a l'angle sud-oest, justament, se situa una segona porta d'estructura singular que, si bé sembla molt ben conservada, no ha estat mai excavada en profunditat.

Caldria dir, per acabar, que aquestes fortificacions no comporten la incorporació de torres de defensa que, sovint, constitueixen un dels elements bàsics de les defenses urbanes. En relació amb això, cal dir que és força característic dels emmurallaments de la baixa república i en aquest cas concret s'explica, també, per una funció no exclusivament militar de les muralles sinó propagandística i simbòlica.